

Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés

A juh- és kecskeágazat
mérete és termék-
kibocsátásuk tendenciái
az elmúlt másfél évtizedben

A Juh- és Kecse TermékTanács és Szakma-
közi Szervezet (Juh TermékTanács) megalakításának 25. évfordulója alkalmából 2016. november 10-én tudományos értekezletre került sor.

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
27. évfolyam
2018/2

A szerkesztőbizottság tagjai: **Bátor Árpád**, a Juh TermékTanács elnöke, **Dr. Jávor András**, egyetemi tanár, elnökségi tag, **Dr. Kukovics Sándor**, ügyvezető igazgató, Juh TermékTanács, **Dr. Békési Gyula**, **Dr. Mucsi Imre**, egyetemi tanár, Szerkesztette: **Avar László**

A juh- és kecskeágazat mérete és termékkibocsátásuk tendenciái az elmúlt másfél évtizedben

A Juh- és Kecse Terméktanács és Szakmaközi Szervezet (Juh Terméktanács) megalakításának 25. évfordulója alkalmából 2016. november 10-én tudományos értekezletre került sor, a Juh Terméktanács, a Földművelésügyi Minisztérium, az Agrárgazdasági Kutató Intézet és a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara részvételével. A konferencia keretében az ágazat változásait és jellemzőit értékelték. Az ez alkalomból készült és megjelentetett könyvben közzétett elemzés egy részét ismertetjük az alábbiakban.

A kiskérődző-ágazat egyedszáma és termelése jelentős változások sorozatán ment keresztül 2001 és 20017 között. E változást követik nyomon a szerzők a termelésben tartott állatok számának, az értékesített termékek mennyiségének változásaiban, valamint az ágazat számára elérhető közvetlen támogatások hatásában.

A kiskérődző-ágazat soha nem tartozott a kormányzat által kedvezményezett állattenyésztési ágazatok közé, bár a nagy összeomlástól megmentették az időszakonként bevezetett támogatások. Az ágazat helyzetét számos elemzésben értékelték, és számos stratégiai fejlesztési terv is készült az ágazat helyzetének rendezésére az utóbbi 27 évben, sőt, 1981-től. Ennek ellenére még nem volt olyan kormányzati fejlesztési program, amit végre is hajtottak és minden részletében bevezettek volna az ágazatba. Az elmúlt években, 2014–2017 között a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara ernyője alatt létrejött egy munkabizottság, amely két év munkájával elkészítette az ágazat jelen körülményekhez igazított stratégiai fejlesztési tervét, amely egy elemzéssorozat eredményeire épült.

Az EU-csatlakozást követő években javult a támogatási helyzet a kérődző-szerkezetátalakító támogatás bevezetésével (2012–2014). A 2015-ben bevezetett EU-s közvetlen anyajuh-támogatás (valamint az őshonos és védett fajták támogatása) kedvezőbb helyzetet teremtett az ágazatban.

Az adatok forrásai

Az ágazat termékkibocsátásának elemzését a piacra vitt termékek mennyiségének értéke-

lésére alapozva lehet elvégezni. Ezért ehhez a munkához összegyűjtöttük mindazokat az adatbázisokat, amelyek a juh- és a kecskeágazatot valamilyen formában érintik. Tekintettel arra, hogy a juhágazat kibocsátását alapvetően az exportra értékesített vágóállatok száma és súlya határozza meg (a kecskeágazatot csak kis mértékben), ezért az elemzésben főleg erre koncentráltunk. Ezt kiegészítette a húsexport (vágott test, darabolt és/vagy szeletelt áru) adatainak elemzése.

A létszám, a termelés és a kereskedelem – a hús
Az ágazat létszám-, termelési, külkereskedelmi és belső felhasználási adatairól már 2000 óta készülnek elemzések, amelyeket a Juh Terméktanács, a Magyar Kecsketartók és -tenyésztők Országos Szövetsége (MKTOSZ), a Magyar Juhtenyésztő Szövetség (MJSZ), az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI), valamint a KSH adataira alapoztak. A szervezeti átalakulások miatt 2009-től a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség (MJKSZ) jelentette a két kiskérődzőfaj létszáma adatainak egyik meghatározó forrását.

A létszámadatokat a fenti tenyésztőszervezetek, a JTT, valamint a KSH összesített adataira alapozva értékeltük. Az ágazat termékkibocsátását (hús és vágóállat), valamint az átlagos belső fogyasztási adatokat a JTT és a KSH adatbázisainak elemzése szolgáltatta.

A piaci árak az EU-csatlakozás előtti időben meghatározóan a JTT és kisebb hányadban a az AKI adatbázisából származtak. Az EU-csatlakozás utáni években – a heti árjelentési kötelezettség miatt, és arra alapozva – az AKI adatbázisa volt a meghatározó, és a JTT adatbázisa kiegészítő információkat szolgáltattott.

Tekintettel arra, hogy a piaci termékek mindenkori értékesítési ára határozza meg az ágazat helyzetét, külön is összevetettünk a 2006 és a 2016-os könnyű- (13 kg alatti vágott-test-súly) és nehézbáránnyok (13,1 kg feletti vágott-test-súly) éves értékesítési átlagárát. A rendelkezésre álló heti árakat alapul véve elkészítettük a könnyű- és a nehézbárán-

nyok árváltozási adatait a 2012–2017 évekre vonatkoztatva.

A JTT és a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal közötti együttműködés keretében sikerült megkapni a 2013 és 2017 közötti évek TRACES-élőállat-kiszállítási adatait, amelyeket évente, negyedévente, valamint célszágonként is elemeztünk. Összevetettük a JTT és a KSH élőállat-kiszállítási adatbázisában rögzített adatokat a TRACES-adatokkal az éves szintű eltérések meghatározása céljából.

Tekintettel arra, hogy a húskiviteli adatokban jelentős emelkedést figyelhattunk meg, ezek országonkénti és évenkénti elemzését a 2013–2016 évekre vonatkoztatva végeztük el. Ezt a munkát a KSH külkereskedelmi adatbázisának juh- és kecskehúsexport- és -import-adataira építettük. E munka keretében csak az összevont éves országonkénti adatokat vettük figyelembe – a vágott test, a darabolt és szeletelt áruk ezen belüli megoszlása nem szerepelnek jelen elemzésben. Ennek megfelelően a juh- és kecskehúskivitel összesen, valamint ebből a kecskehúskivitel nyomon követése volt a célunk.

Miután az ágazat kibocsátási adatainak értékelése volt a célunk, a húsimport adatainak az elemzése sem volt célja e vizsgálatunknak.

A tej

A két kiskérődző-ágazat másik terméke a tej, amelynek termelési adatait részben a KSH, meghatározó hányadban azonban a Magyar Juh- és Kecsketej-gazdasági Közhasznú Egyesület (2011-ig a Magyar Juhtejgazdasági Egyesület) adatbázisára alapozva értékeltük.

A gyapjú

A gyapjú a rendszerváltásig a juhágazat meghatározó jelentőségű terméke volt. A gyapjútermelési adatok elemzésében alapvetően a KSH éves adataira és kisebb mértékben (2007-ig) a JTT adatbázisára építhettük a munkánkat. A gyapjútermelési folyamat jó nyomon követéséhez vizsgáltuk az 1960–2013, valamint a 2000 és a 2016 közötti időszak országos termelési adatait.

Az elemzés eredményei**A létszám**

Amikor az elmúlt időszak (2001–2017) létszámadatait értékeljük (1. táblázat), már kiugróan pozitív emlékek számít, hogy 1983-ban meghaladta 3 millió egyed a juhok száma, és a 2,055 millió egyed az anyajuhoké. Ugyancsak emlék, de már fájó, a juhlétszám 1990-es évek közepéig tartó zuhanása, ami valamivel 700 ezer fölé csökkentette a hazai anyajuhállomány létszámát. Jelen elemzésben az EU-tagságra való felkészülés és az EU-tagga vált ország juh- és kecskeállományában bekövetkezett változásokat mutatjuk be.

A teljes kecskelétszám (alapvetően KSH-adat) 2001 és 2009 között mintegy 30%-kal, 60 ezer egyed alá zsugorodott, majd az utóbbi évtizedben 70 ezer egyed felett látszik stabilizálódni. A fedezettett anyakecskék és éven felüli nővarú kecskék száma 2001 és 2009 között 55 ezerről 38 ezerre csökkent, majd az

utóbbi évtizedben 34 ezres szinten stabilizálódott.

A juhok száma is érdekesen változott az utóbbi 17 évben. Az EU-csatlakozásra való felkészülés és a többlettámogatás reményében mintegy 200 ezerrel emelkedett a juhlétszám, és 2006-ban elérte az 1,43 millió egyed. A támogatási többlet elmaradásának következményeként fokozatosan elveszett a többletlétszám, majd az utóbbi öt évben 1,15 millió egyed körüli szinten stabilizálódott (persze érzékelhető éves változásokkal).

Az anyajuhlétszám változásában, ha lehet, még inkább nyomon követhető a fenti változás. Már 2004-ben meghaladta a csatlakozási szerződésben számunkra meghatározott 1,142 millió támogatási felső határt (1,218 millió egyed), de a növekedés a rákövetkező években fokozatosan elolvadt, olyannyira, hogy a hivatalos létszám 2016 végén alig haladta meg a 800

ezer egyed. Igaz, ez 2017 első félévében mintegy 22 ezer egyeddel emelkedett, de a hivatalos év végi adatokra még várni kell. (A KSH-adatok csak néhány hónapos késséssel elérhetők.)

A bemutatott adatok némileg különböznek az éven felüli korú nőivarú egyedek ENAR nyilvántartásban szereplő számától, de ezt a különbséget egy másik dolgozatunkban elemezzük.

A bruttó hazai termelés (az összes belső termelés)

Az ágazat bruttó hazai termelése alapvetően létszámfüggő, de meghatározó jelentőségű benne a termelésben tartott állatok értékesíthető fő terméke, az élő vágóbárányok száma és súlya. Minden ilyen súlyösszevetésben szereplő szám magába foglalja egy EU által meghatározott számítási módszer szerint a belső termelést, az importot és az exportot is, vágott-test-egyenértékben kifejezve (1. táblázat).

1. táblázat: A magyar kiskérődző szektor főbb hústermelési jellemzőinek és fő piaci adatainak alakulása 2001–2018 (I. rész)

Megnevezés / évek	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kecske létszám	90 000	86 000	80 000	78 000	78 000	72 000	67 000	65 000	58 000
Anyakecske és fedezettett nőivarú növendék létszáma	55 000	55 000	48 000	48 000	47 000	46 000	37 000	36 000	36 000
Juhlétszám	1 264 000	1 212 000	1 292 000	1 340 000	1 430 000	1 362 500	1 232 000	1 236 000	1 223 000
Anyajuh és fedezettett nőivarú növendék létszáma (12. hó)	1 068 000	1 001 000	1 024 000	1 218 000	1 164 000	1 135 000	977 000	990 000	968 000
Összes belső termelés (1000 tonna)*	9,937	10,523	9,776	10,105	10,689	9,275	9,245	9,221	9,603
Importált élő állat (1000 tonna)*	2,613	1,705	1,200	0,517	0,705	2,132	1,109	0,885	0,575
Exportált élő állat (1000 tonna)	8,436	9,001	7,539	7,908	8,461	8,453	7,627	6,888	6,928
Exportált élőállat (egyed)	859 832	863 195	760 299	748 995	826 835	834 163	732 000	663 000	679 461
Importált juhhús (1000 tonna)*	0,115	0,192	0,147	0,158	0,116	0,065	0,148	0,226	0,162
Exportált hús (1000 tonna)*	0,422	0,322	0,482	0,495	0,161	0,000	0,083	0,044	0,000
Belső fogyasztás (kg/fő/év)	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,28	0,34	0,34
Lakosság (1000 fő)	10 200	10 174	10 117	10 080	10 076	10 064	10 045	10 031	10 014
Önellátottság (%)	516	386	230	376	359	304	331	271	281
Nehéz bárányok ára (13,1 kg vágott test felett) (100 kg vte)	477	443	446	395	499,1	483	440	447	464
Könnyű bárányok ára (=>13,0 kg vágott test) (100 kg vte)	541	555	563	519	568	535	535	542	523

vte = vágott test egyenérték; * vágott test egyenértékben
 Forrás: Részletek Dr. Kukovics Sándor az „EU Forecast Group for Sheep Meat and Goat Meat”, [EU Juhhús és Kecskéhús Előrejelző Munkabizottság] részére készített ágazati jelentésekből (2004–2017). A jelentések az Agrárgazdasági Kutatóintézet (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006–2017) készültek, a Juh Terméktanács (2004–2017), a Magyar Juhtermesztő Szövetség és a Magyar Kecsketenyésztők Szövetsége (2004–2008), a Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége (2010–2017), valamint a KSH és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján (2006–2017).

1. táblázat: A magyar kiskérődző szektor főbb hústermelési jellemzőinek és fő piaci adatainak alakulása 2001–2018 (II. rész)

Megnevezés / évek	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 e*	2018 f*
Kecske létszám	75 000	80 000	88 000	73 000	70 000	72 000	78 000	78 000	78 000
Anyakecske és fedezettett nőivarú növendék létszáma	44 000	43 000	46 000	36 000	34 000	34 000	34 000	34 000	34 000
Juhlétszám	1 181 000	1 081 000	1 147 000	1 214 000	1 185 000	1 190 000	1 141 000	1 150 000	1 150 000
Anyajuh és fedezettett nőivarú növendék létszáma (12. hó)	969 000	866 000	890 000	874 000	855 000	849 000	801 000	820 000	820 000
Összes belső termelés (1 000 tonna)*	9,609	9,551	9,581	9,637	9,347	9,232	9,009	9,400	9,400
Importált élő állat (000 tonna)*	0,746	0,576	0,573	0,531	0,410	0,456	0,472	0,500	0,500
Exportált élő állat (1 000 tonna)-	7,106	6,830	6,774	6,753	6,657	6,498	6,323	6,400	6,400
Exportált élőállat (egyed)	707 286	636 954	605 436	580 567	583 423	569 657	555 506	570 000	570 000
Importált juhhús (1 000 tonna)*	0,138	0,207	0,134	0,220	0,188	0,220	0,293	0,300	0,300
Exportált hús (1 000 tonna)*	0,104	0,037	0,042	0,145	0,110	0,224	0,391	0,400	0,400
Belső fogyasztás (kg/fő/év)	0,33	0,35	0,35	0,31	0,322	0,324	0,312	0,349	0,349
Lakosság (1 000 fő)	9986	9958	9906	9877	9856	9830	9807	9780	9750
Önellátottság (%)	293	275	276	298	294	290	294	276	276
Nehéz bárányok ára (13,1 kg vágott test felett) (100 kg vte)	490	570	554	520	507	505	470	485	485
Könnyű bárányok ára (=>13,0 kg vágott test) (100 kg vte)	555	640	631	585	590	587	554	550	550

vte = vágott test egyenérték; * vágott test egyenértékben; e* - becslült érték; f* - előrejelzés
 Forrás: Részletek Dr. Kukovics Sándor az „EU Forecast Group for Sheep Meat and Goat Meat”, [EU Juhhús és Kecskéhús Előrejelző Munkabizottság] részére készített ágazati jelentésekből (2004–2017). A jelentések az Agrárgazdasági Kutatóintézet (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006–2017) készültek, a Juh Terméktanács (2004–2017), a Magyar Juhtermesztő Szövetség és a Magyar Kecsketenyésztők Szövetsége (2004–2008), a Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége (2010–2017), valamint a KSH és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján (2006–2017).

E mutató értéke 2002-ben és az EU-taggyá válás eufóriájában, 2005-ben és 2006-ban haladta meg a 10 ezer tonnát, ami 2016-ig fokozatosan csökkent, egészen a 9 ezer tonnát alig meghaladó értékig, amit – reméljük – 2017-ben egy kisebb emelkedés követhet.

Az élőállat-export és -import alakulása

Az EU-csatlakozását megelőző években, amikor Románia a beszállítását még kvóta szabályozta, jelentős számban érkezett Magyarországra román vágóbárány, ami aztán magyar báránnyá került az európai, főleg az olasz piacra. Ezt a folyamatot segítette a román bárány magyarországitól messze elmaradó alacsony ára is. A kvótakorlátok feloldását követően is fennmaradt a román bárány importja, de lényegesen kisebb számban és mértékben (1. táblázat). Ezt a változást a 2001 és 2011 közötti fokozatos csökkenésben érhetjük tetten. Ezt követően az éves behozatal 2014-2017 között évi 500 tonna körül stabilizálódott.

Ez a behozott mennyiség ugyan kevésbé zavarja a hazai termelőket, de a kivitel számaiban azonban benne van (reexport formájában) és nehezíti a hazai állomány kibocsátásának meghatározását, amit alapvetően az exportra vitt élő vágóállatok számában értékelünk. Ez határozza meg ugyanis az egy főtermékűvé vált ágazat kibocsátását, és ennek következtében a termelés színvonalát is.

Mind az exportált vágójuhok száma, mind a súlyuk jelentős változáson ment keresztül a vizsgált 17 év folyamán. A 2001-ben, valamint a 2005-ben és 2006-ban tapasztalt, 800 ezer feletti létszám már csak a történelemben létezik, az állatok nettó száma 530-570 ezer között változott az utóbbi években.

A kivitt élő vágójuhok súlya (vágotttest-egyenértékben számítva) hasonló ívet ír le: a 2002-es 9 ezer tonna feletti értékről fokozatosan 8 ezer tonna alá csökkent 2003-2004-ben, amit egy 8 ezer tonna fölé vivő felívelés követett 2005-ben és 2006-ban. Ezt követően azonban jelentős visszaesés következett be, amit csak 2010-ben szakított meg egy kiugrás. Ez a változás azonban csak ideiglenesnek bizonyult, mert ismét fokozatos csökkenés indult el, ami az eddigi adatok alapján a 2017-es – reménybeli – stabilitásig tartott.

A juhhúsexport és -import alakulása

Az exportált és az importált juhhús mennyisége különös görbét írt le az elmúlt 17 évben, 2001 és 2017 (illetve 2018) között (1. táblázat).

A juhhúsexport a juhvágóhidak 2000-es évek eleji megszűnése miatt gyakorlatilag leállt. Ez alól csak az élő állatok szállításának a 2001-es angliai járvány miatt bevezetett korlátozása miatti rendkívüli újraindításuk jelentett kivételt, de ezt később, 2006 és 2010 között a teljes leállításuk követte. Az azt követő években szerencsére új, jóllehet a régiéknél kisebb kapacitású, hazai tulajdonú juhvágóhidak indultak, amelyek lehetővé tették a juhhúsexport 2010-es újraindítását. Ezt a nagy kereslet és élő vágóállatok ára miatt jelentős zuhanás követte 2011-ben és 2012-ben.

A juhhúsexport valójában 2013-ban indult meg ismét és emelkedett a kiindulási érték többszörösére 2016-ban (400 tonna), és ez a szint valószínűleg 2017-ben és 2018-ban is fennmarad.

A hazai juhvágóhidak bezárásával és az EU taggyá válással párhuzamosan elindult a juhhús importja Magyarországra, ami meghatározóan az új-zélandi exportból való „része-

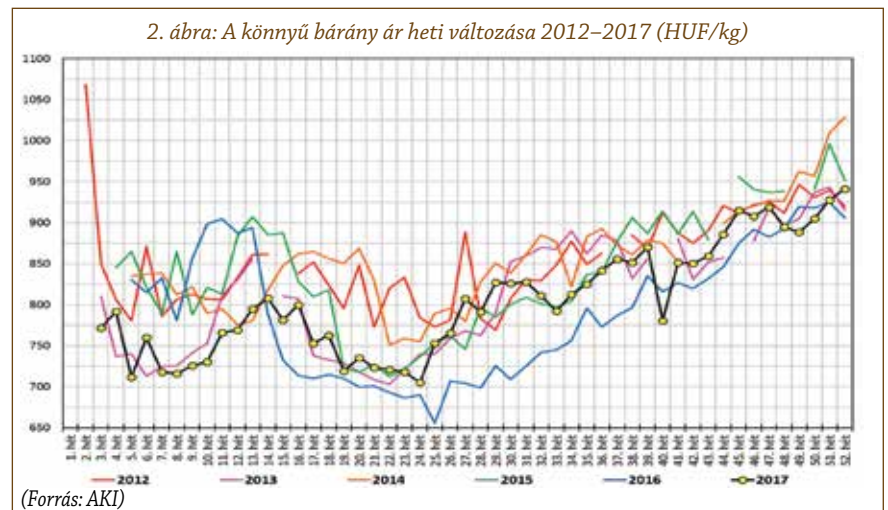
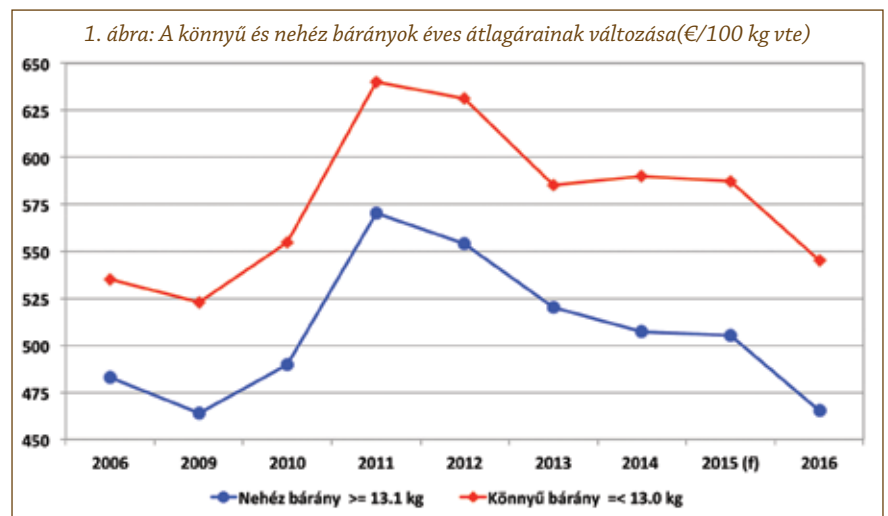
sedésünket” jelentette, és jelenti manapság is. A juhhúsimport jelentős éves hullámzással, de átlagosan 100–200 tonna között változott a előző másfél évtizedben, de az utóbbi években elérte a 300 tonnás szintet, ami, úgy tűnik, 2017-ben is megmarad.

Tekintettel arra, hogy a hazai fogyasztás nem túl nagy, a juhhúsimport emelkedése a belső piacra dolgozó hazai vágóhidaknak teremt versenyhelyzetet. Szerencsére a növekvő kivitel ellensúlyozza a behozatalt.

A belső fogyasztás és az önellátottság

A hazai fogyasztásra nem éppen az a jellemző, hogy ez a legdrágább állati fehérje nagyon ismert és népszerű lenne (1. táblázat). Tekintettel arra, hogy a külföldi kereslet már évtizedek óta meglehetősen nagy a fiatal és világos húsú, de piacérett báránnyra, a hazai piacra e húsféleségnek csak néhány százaléka jut. A belső fogyasztást sokkal inkább a felnőtt, tenyésztésből kivont állatok húsból készült ételek asztalra kerülése jellemzi.

Ez a jelenség nyomon követhető az egy

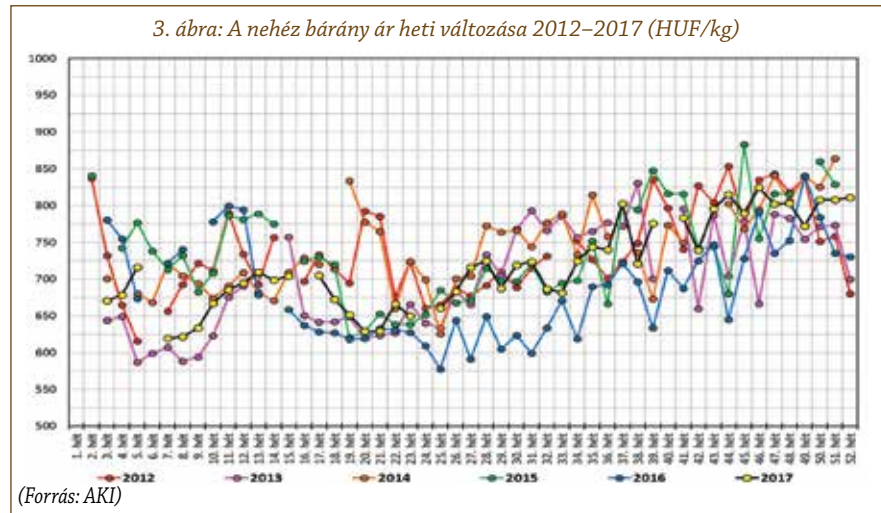

főre jutó fogyasztás elmúlt 17 évi adataiban is, amelyek alig mutatnak változást. Érdekes módon, csupán a hazai lakosság fogyasztásával párhuzamosan észleltünk néhány grammos emelkedést az egy főre jutó éves fogyasztásban.

Tekintettel arra, hogy a hazai termelés már évtizedek óta a külföldi piac ellátására „állt rá”, és ennek következtében is alacsony a belső fogyasztás (ami e húsféleség ismertségének alacsony hazai szintjével is együtt jár) a hazai előállítású termékek (mint az élő vágójuh és juhhús) többszörösen meghaladják az aktuális belső ellátáshoz szükséges mennyiséget. E kettős jelenség áll annak hátterében, hogy az ország önellátottsági szintje e húsféleségből évtizedek óta többszörösen meghaladja a belső szükségletet. Ez annyit jelent, hogy az ország önellátottsági szintje az EU csatlakozást követő évek 300%-ot meghaladó értékről kicsit visszacsúszott ugyan, de stabilan a 290 % feletti értéken volt évekig, majd az utóbbi évben csökkent s 270% feletti szintre.

Az árak alakulása

Az értékesítési ár határozza meg a kibocsátott termék eladásából származó bevételt, bár igaz, hogy az egy anyaaállatra vetíthető gazdasági eredményt is befolyásolja. A vizsgált időszakban (2001–2017) a könnyű- és nehézbarány éves átlagára meglehetősen hullámzó görbét írt le (1. táblázat), és a két súlykategó-

ria ára közötti különbség is 50–80 €/100 kg vágott test között változott.

Külön érdekessége a dolognak, hogy a könnyűbarányok esetében a 2011–2012-es árak voltak a legmagasabbak, utána az éves átlagárak 2016-ra a 2006-os szintre csúsztak vissza (1. ábra), de 2017-ben ezzel ellentétes tendenciát követett. Nevezetesen, a könnyűbarány éves átlagára további enyhe csökkenést jelzett, bár ez a nagyon alacsony év eleji árszint következménye volt. A nehézbarány árának éves átlagszintjében viszont 2017-ben érdemi változás következett be (1. táblázat).

Az árak éves átlagértékei azonban nem nyújtanak kellő információt az év során be-

következő áringadozásokról. A könnyűbarányok 2012 és 2017 közötti heti értékesítési átlagárainak változásait a 2. ábrán mutatjuk be. Ebben egyértelműen követhető, hogy az első negyedév után az árak lefele irányuló trendet követnek az év közepéig, majd a mélyponttól fokozatosan emelkednek december végéig. Az is nyomon követhető, hogy azokban az években, amelyekben a második negyedévre esett a húsvét, az árcsúcs kicsit később következett be. 2015-ben és 2016-ban az első negyedévet követő árzuhanás mértéke és intenzitása messze meghaladta az előző években tapasztaltat. 2016-ban az év közepéig folyamatosan zuhant az ár, és 10 évvel korábbi mélységeket ért el. 2017 elején a heti átlagárak eleve nagyon mélyről indult, és április elejéig emelkedtek, majd az év közepéig csökkenő trendet követtek – még ha 2016-hoz képest mintegy 80 €/100 kg vágott test egyenértékű különbséggel érték el a mélypontot. Ezt követően azonban az előző évek átlaga közelében emelkedett az átlagár, amit október elején megmagyarázhatatlan zuhanás szakított meg. Ezt követően az árszint visszatért az előző évek átlaga közelébe, de a karácsonyi szezon elején ismét bekövetkezett egy rövid, de indokolatlan árzuhanás.

A nehézbarányok esetében a görbe egy kicsit máshogyan fut (3. ábra). A 2016-os évtől eltekintve kisebb áresés következett az év közepéig, majd intenzívebb áremelkedésre került sor az végéig. Az előző évekre jellemző emelkedő trend azonban 2016-ban megtört, és erős hullámmal ugyan, de gyakorlatilag folyamatosan az előző évek átlaga alatt volt. A 2017. évben a nehézbarány ára kedvezőbben alakult, mint 2016-ban, sőt olyan időszak is volt, amikor a nehézbarány ára elérte a könnyűbarány árát, ami kivételes eset az elmúlt

2. táblázat: A juhexport arányának változása (2010 = 100,0%)

Év	Összes anyajuh létszám *	Exportált barány egyszám **	Exportált előjuh vte ⁻ -ben tonna **	Exportált előbarány aránya 2010 = 100,00% ***	Exportált előjuh vte ⁻ -ben 2010 = 100,00 % ***
2005	1 163 819	826 835	8461	116,90	119,07
2006	1 137 258	834 163	8453	117,94	118,96
2007	1 106 362	732 000	7596	103,49	106,90
2008	1 065 458	663 000	6888	93,74	96,93
2009	1 019 210	679 461	6928	96,07	97,50
2010	969 182	707 286	7106	100,00	100,00
2011	891 799	636 954	6830	90,01	96,12
2012	893 412	605 436	6774	85,60	95,33
2013	896 746	580 567	6753	82,08	95,03
2014	909 747	583 423	6637	82,25	93,34
2015	930 145	569 657	6498	79,30	91,44
2016	969 924	555 506	6323	78,54	88,98
2017	986 057	570 000	6400	79,48	90,06

*Éven felüli nőivarú juh - Forrás: Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetségei 10, 15-22 Időszaki tájékoztató (2005 / 2010-2017) alapján, Dr. Kukovics Sándor saját kidyűjtése

+vte = vágott test egyenérték; e⁻ - becslült érték

**Forrás 1: Részletek: Dr. Kukovics Sándor az „EU Juhhús és Kecskéhús Előrejelző Munkabizottság” értekezletei számára 2004-2017 között készített jelentésekből. Készültek az AKI (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006-2017), a Juh Terméktanács (2004-2017), a Magyar Juhtenyésztő Szövetség és a Magyar Kecskenyésztők Szövetsége (2004-2008), a Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetsége (2010-2017), valamint a KSH, és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján (2004-2017) – Az adat magába foglalja az éves élőkecske kiszállítási adatokat is.

*** Forrás 2: Dr. Kukovics Sándor saját számítása

évtizedek árlefutási görbéit tekintve. Ebben az évben a második negyedévben elért csúcspot egy, a 2016-os szintre való zuhanás követte májusig. Utána a heti átlagár emelkedő trendet követett, jöllehet a 2016-ot megelőző évek átlagértéke alatt maradt. Az év utolsó negyedévében minden vizsgált évben bekövetkezett a szinte hetenkénti éles árváltozás, amelyben az egyik hét árzuhanását a következő héten az ár visszaemelkedése követte. Az átlagosan emelkedő trendet nagyon is hülálmzó árszint jellemezte.

A juhexport arányának változása

Az élőjuh kivitel adataiban érdekes változás sort figyeltünk meg a 2005 és 2017 közötti időszakban (2. táblázat), amelyben a 2010-es év tekinthető valamiféle „origó pontnak”, amelyhez a megelőző és a rákövetkező évek adatai hasonlíthatóak. Ez a viszonyítási pont az exportált vágóbáránnyok vágott-test-egyenértékben számított súlyában érhető igazán

tetten, ami mintegy megtörte a 2005 óta lefele tartó trendet, majd azt követően ismét fokozatosan csökkenő mennyiségi adatokat figyelhettünk meg. Hasonló a tendencia az exportált élő vágójuhak számában.

Az exportált élő vágójuh mennyisége 17%-kal csökkent 2005 és 2010 között, majd a 2010-es kiugrást követően fokozatosan több mint 20% tűnt el a kivitelünkből, bár 1 %-nyi emelkedésre számíthatunk a 2017-es adatokban.

A kivitt báránnyok vágott-test-egyenértékben számított súlyát tekintve a tendencia nagyon hasonló volt: 2005 és 2010 között: 19%-kal esett vissza ez az érték, majd a 2010-es kiugrást követően, a fokozatos fejlődéssel mintegy 10% esett ki a kivitelünkből.

E két különbség mögött áll, hogy bár a kivitt vágójuhak száma csökkent, de az átlagsúlyuk 22 kg-ról 24–25 kg irányába mozdult. Ezzel az átlagos kivitelünk még bőven a könnyűbárány kategóriában marad, jöllehet az utóbbi években

emelkedett a nehézbárány-kivitel mennyisége is, számában és súlyában egyaránt.

Az élőjuh-kiszállítás negyedévenkénti megoszlása: TRACES-adatok

Az élőjuh-kiszállítások negyedévenkénti megoszlását a húsvét határozza meg (3. táblázat). Ezt a tényt az sem befolyásolta, hogy 2013-ban és 2014-ben a kéknyelv-betegség miatt még szállítási korlátozások voltak érvényben, és emiatt nőtt a hizlalási célból kivitt báránnyok száma és aránya. A következő három évben a hizálóanyag-kivitel jelentős mértékben visszaesett a vágási célú export előnyére, de a trend nem változott.

2013-ban, 2015-ben és 2016-ban az első negyedévre esett a húsvéti szezon, aminek következtében ekkor vitték ki a legtöbb báránnyt. E három évben a második negyedévi kivitel 25, 40, illetve 25%-kal zuhant vissza. Ezzel szemben 2014-ben és 2017-ben a második negyedévre esett a húsvét, és ekkor a

3. táblázat: Az élőjuh kiszállítások NÉBIH TRACES adatai (2013-2017) [Kukovics Sándor összegzése]

Negyedévek	I. negyedév		II. negyedév		III. negyedév		IV. negyedév		Összesen	
	kiszállítások száma	egyed-szám	kiszállítások száma	egyed-szám	kiszállítások száma	egyed-szám	kiszállítások száma	egyed-szám	kiszállítások száma	egyed-szám
2013										
tenyésztés	19	3282	29	5711	38	7391	12	949	98	17333
hizlalás	313	97656	250	63225	322	90103	312	81884	1197	332868
vágás	167	74634	109	5159	131	56221	109	41918	516	223932
minősített egyedek	1	111	1	105	0	0	0	0	2	216
transhumance	0	0	2	168	0	0	0	0	2	168
ÖSSZESEN	500	175683	391	120368	491	153715	433	124751	1815	574517
2014										
tenyésztés	9	954	16	1040	14	286	12	143	51	2423
hizlalás	243	58889	392	115689	374	100577	54	9016	1063	284171
vágás	97	44210	235	106735	158	56461	398	109566	888	316972
minősített egyedek	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
pets	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ÖSSZESEN	349	104053	643	223464	546	157324	465	118726	2003	603567
2015										
tenyésztés	10	285	6	336	70	135	11	480	97	1236
hizlalás	29	7638	21	7951	19	6235	7	1188	76	23012
vágás	604	195678	476	106590	626	149262	518	122978	2224	574508
ÖSSZESEN	643	203601	503	114877	715	155632	536	124646	2397	598756
2016										
tenyésztés	8	582	10	608	18	274	32	555	68	2019
hizlalás	25	7963	39	14480	61	19728	26	6810	151	48981
vágás	561	177792	412	108891	599	153789	465	117545	2037	558017
ÖSSZESEN	594	186337	461	123979	678	173791	523	124910	2256	609017
2017										
tenyésztés	14	1076	12	612	23	2596	22	4262	71	8546
hizlalás	34	11443	37	13199	65	19483	49	12932	185	57057
vágás	394	114999	591	187676	513	134916	505	149708	2003	587299
ÖSSZESEN	442	127518	640	201487	601	156995	576	166902	2258	652902

4. táblázat: Olaszország részesedése [%] az élőjuh kiszállításokból [Kukovics Sándor kalkulációi]

Negyedévek	I. negyedév		II. negyedév		III. negyedév		IV. negyedév		Összesen		
	Kiszállítások indoka Évek	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám
Olaszország részaránya a szállításokban és a kiszállított állatok számában											
2013	91,00	93,62	89,77	91,47	87,98	91,83	88,68	89,82	89,37	91,87	
2014	86,82	85,68	88,49	90,60	85,53	85,38	89,89	91,34	87,72	88,54	
2015	90,51	94,69	86,68	81,41	79,44	82,29	91,79	92,16	86,69	88,39	
2016	89,06	90,35	74,84	70,75	81,27	79,88	81,34	85,25	82,02	82,33	
2017	79,41	80,87	84,05	85,29	80,53	77,79	77,32	73,15	80,49	79,52	

5. táblázat: Az élő kecske kiszállítások NÉBIH TRACES adatai [2013-2017] [Kukovics Sándor összegzése]

Negyedévek	I. negyedév		II. negyedév		III. negyedév		IV. negyedév		Összesen		
	Kiszállítások indoka Évek	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám
2013											
tenyésztés	0	0	0	0	1	2	0	0	1	2	
hizlalás	12	1451	5	185	4	165	0	0	21	1801	
vágás	7	707	5	1620	1	702	0	0	13	3029	
ÖSSZESEN	19	2158	10	1805	6	869	0	0	35	4832	
2014											
tenyésztés	2	26	1	19	1	2	1	1	5	48	
hizlalás	8	496	24	1879	3	192	2	230	37	2797	
vágás	1	50	12	1893	2	719	0	0	15	2662	
pet	0	0	0	0	1	3	0	0	1	3	
ÖSSZESEN	11	572	37	3791	7	916	3	231	58	5510	
2015											
tenyésztés	0	0	1	5	1	5	0	0	2	10	
hizlalás	1	30	0	0	0	0	0	0	1	30	
vágás	17	4688	5	1004	1	25	0	0	23	5717	
ÖSSZESEN	18	4718	6	1009	2	30	0	0	26	5757	
2016											
tenyésztés	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
hizlalás	0	0	1	11	2	142	0	0	3	153	
vágás	21	2593	7	775	2	25	0	0	30	3393	
ÖSSZESEN	21	2593	8	786	4	167	0	0	33	3546	
2017											
tenyésztés	0	0	3	3	4	70	3	17	10	90	
hizlalás	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
vágás	3	241	14	2407	3	720	0	0	20	3368	
ÖSSZESEN	3	241	17	2410	7	790	3	17	29	3458	

duplájára, illetve csaknem 60%-kal emelkedett a kivitel nagysága.

A harmadik negyedév minden vizsgált év esetében a második legnagyobb kiviteli szezonot adta, jóllehet, 150 000 egyedtel lényegesen meghaladó kivitelre csak 2016-ban került sor (173 798 egyed).

A negyedik negyedév adata minden esetben meghaladta a húsvétot nem magába foglaló negyedév adatát, és elmaradt a harmadik negyedév kiviteli számaitól. Azzal együtt, hogy évtizedek óta három meghatározó kiviteli szezonról (húsvét, ferragusto, karácsony) beszélünk az élő vágójuh exportjában, a kivi-

telünk nagysága folyamatosan – igaz, negyedévenként – eltérő.

A fent bemutatott negyedéves kiszállítási megoszlásban Olaszország szerepe (4. táblázat) és részesedése meghatározó. Ezzel együtt csökkenés figyelhető meg a kivitel minden negyedévében a vizsgált évek adataiban. Ez a lassan csökkenő tendencia az éves összesített kiszállítási adatokban is tetten érhető.

Az élőkecske-kiszállítások negyedévenkénti megoszlása – TRACES-adatok

Az élőkecske-kivitel egyértelműen meghatározza, hogy melyik negyedévre esik húsvét

ünnepe: az a negyedév dominálja amelyik az emiatt esedékessé váló élőkecske-kiszállításokat magába foglalja (5. táblázat). Ez minden vizsgált évre igaznak bizonyult: 2013-ban, 2015-ben és 2016-ban ennek megfelelően az első, míg 2014-ben és 2017-ben a második negyedévben vitték ki a legtöbb élő vágókecskét az országból. Ennek megfelelően az első három év második negyedévében jelentős mértékben visszaesett a kivitel. Az utóbbi két évben az első negyedév mintegy „felkészítő időszaknak” volt tekinthető.

Érdekes módon a harmadik negyedév kivitel nagysága az előző negyedév húsvét-

ti ünnephez való viszonyától függött. Ha az elsőben volt a húsvét, akkor a harmadikra a töredékére esett vissza a kivitel. Ha a második negyedévben volt a húsvét, akkor a harmadik negyedév levezetőnek számított, és még jelentősnek bizonyult a kivitt állatok száma.

A negyedik negyedévben csak 2014-ben és 2017-ben volt érdemi, illetve néhány egyedre zsugorodó kivitel.

A kivitel illetően való negyedévenkénti alakulása alátámasztja a kecsketartóknak több mint két évtizeddel ezelőtt adott előrejelzést, hogy ha exportra kívánják értékesíteni már megszületett, de a tenyésztési szempontjából „felesleges” gidáikat, akkor a húsvéti szezon figyelembe vételével kell megszervezniük a ter-

mékenyítést és az ellést. Ennek látszólag ellentmond az a tény, hogy a negyedik negyedévben is volna igény élő vágógidák kivitelére, de ennek az alapanyagát nagyon kevés üzemben állítják elő.

Az élő vágógidák kivitelének negyedéves megoszlásában is Olaszország a számunkra meghatározó importőr (6. táblázat). A vizsgált években az élő vágógidák több, mint 90%-a az olasz piacra került. Ezt a kiviteli arányt csak hatékonyabb marketingmunkával lehet esélyünk megváltoztatni.

Az élőjuh-kivitel országokénti megoszlása – TRACES-adatok

Az élőjuh-kivitelben évente változott a célszágok száma a TRACES-adatokban (7. táblázat).

2013-ban 13 országba szállítottunk élő juhot, aminek jelentős hányada hízóállat, illetőleg vágóállat volt, eltörpült mellettük a tenyésztési céllal kivitt állatok száma. A hízóbárány-kivitelre a kéknyelv-betegség miatt bevezetett zárlatok és szállításkorlátozások miatt került sor.

A tenyésztési célú (5 célszág) kivitelben Olaszország volt az első helyen, Törökország foglalta el a második helyet, és a többi három részesedése csak néhány százalékot tett ki. A hízalási célból kivitt állatok 9 országba jutottak el. Ezek között is Olaszország vezetett, a második helyen lévő Románia az előbbi piac egytizenötödével vette ki a részét a magyar kivitelből. A harmadik helyen lévő Franciaország több mint négyezer, a negyedik helyen

6. táblázat: Olaszország részesedése (%) az élő kecske kiszállításokból [Kukovics Sándor kalkulációi]

Negyedévek	I. negyedév		II. negyedév		III. negyedév		IV. negyedév		Összesen		
	kiszállítások indoka Évek	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám	szállítások száma	egyed-szám
Olaszország részaránya a szállításokban és a kiszállított állatok számában											
2013	89,47	98,33	90,00	99,67	66,67	85,73	0	0	85,71	96,56	
2014	96,36	93,99	91,35	98,57	0	0	0	0	93,85	96,28	
2015	94,44	99,36	83,33	99,50	50	83,33	0	0	88,46	99,31	
2016	100	100	87,50	98,60	50	14,97	0	0	90,91	95,69	
2017	100	100	81,82	99,88	42,86	91,14	0	0	67,24	97,40	

7. táblázat: Az országokénti és évenkénti élőjuh kiszállítások alakulása a NÉBIH TRACES adatai alapján [Kukovics Sándor összegzése]

Kiszállítási cél / Célszág	2013					2014					2015				
	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ
Ausztria	173	3749	355	216	4493	1	3515	625		4141		1063	3273		4336
Bulgária		308			308						252				252
Csehország	35				35			26		26					
Egyesült Királyság															
Fehéroroszország															
Franciaország		4213			4213		17 457			17 457		543	900		1443
Görögország							1891			1891					
Hollandia							829			829					
Horvátország		2741			2741	28	1069	5035		6132	12	2365	8835		11 212
Izrael															
Jordánia							1618	4030		5648					
Lengyelország			230		230				1	1					
Libanon			4184		4184		2040	16 305		18 345			25 108		25 108
Líbia		2440	2518		4958		1324			1324					
Litvánia						1				1					
Magyarország								249		249					
Németország			250		250		686	705		1391			2		2
Olaszország	10 185	304 239	213 361		527 785		244 377	289 997		534 374		8404	520 835		529 239
Románia	416	17 516	292	81	18 305	518	7922			8440	501	9946	15 545		25 992
Spanyolország							1443			1 443	25	691			716
Szerbia						11				11					
Szlovákia	3	141	1	87	232	25			3	28		139	10		149
Törökország	6 521	262			6783	1839				1839	467				467
MINDÖSSZESEN	17 333	335 609	221 191	384	574 517	2423	284 171	316 972	4	603 570	1257	23 151	574 508	0	598 916

teny. – tenyésztés; hizl. – hizlalás; vág. – vágás; egyéb – minősített egyedek / pet / transhumance; Σ – összesen

7. táblázat: Az országonkénti és évenkénti élőjuh kiszállítások alakulása a NÉBIH TRACES adatai alapján (Kukovics Sándor összegzése) [folytatás]

Kiszállítási cél / Célország	2016					2017				
	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ
Ausztria	22 761	1966			24 727		18 242	1024		19 266
Bulgária										
Csehország	109				109	22	23			45
Egyesült Királyság	3				3	3				3
Fehéroroszország	699				699					
Franciaország		7915	1724		9639		9972	550		10 522
Görögország			667		667					
Hollandia										
Horvátország	283	1653	11 620		13 556	92	3371	11 547		15 010
Izrael							14 966			14 966
Jordánia			6000		6000		387	9758		10 145
Lengyelország			100		100	4				4
Libanon			33 115		33 115			13 341		13 341
Líbia			2490		2490			30 988		30 988
Litvánia										
Magyarország			255		255		300	7939		8239
Németország	2		4448		4450					
Olaszország		5760	495 622		501 382	679	6361	512 152		519 192
Románia	686	10 470			11 156	806	1436			2242
Spanyolország		416	10		426	30	1999			2029
Szerbia										
Szlovákia	27	6			33	10				10
Törökország	210				210	6900				6900
MINDÖSSZESEN	24 780	28 186	556 051	0	609 017	8 546	57 057	587 299	0	652 902

teny. – tenyésztés; hizl. – hizlalás; vág. – vágás; egyéb – minősített egyedek / pet / transhumance; Σ - összesen

lévő Ausztria kevesebb, mint négyezer állattal részesedett ebből a kivitelből. A többi ország részesedése elenyésző volt. A vágásra kivitt állatok (7 ország) számát tekintve Olaszország több mint négyötödös részesedése mellett eltörpült Libanon és Líbia néhány ezres kivitele. Az egyéb kiviteli célok között részben minősített vágóállatok (Ausztria), részben transhumance (vándorló juhászat) céllal vittek állatokat (Románia, Szlovákia) az országból.

2014-ben továbbra is hatályban volt a kiszállítási korlátozás. Emiatt még mindig jelentős volt a hizlalásra kivitt állatok száma,

de néhány ezer egyedre esett vissza a tenyésztési célú (7 ország) kivitel, amiben Törökország volt az első helyen, 1 839 egyeddel. A hízóalapanyag-kivitelben (12 ország) Olaszország részesedése ekkor is meghaladta a négyötödös arányt, és a második helyen lévő Franciaország alig több mint 17 ezer egyeddel részesült ebből az exportból. Románia állt a harmadik helyen 7900 egyeddel, Ausztria volt a negyedik 3515 egyeddel. A vágási célú kivitelben (8 ország) az olaszok csaknem 90%-os hányada mellett említésre méltó Libanon második (16 305 egyed) és Horvátország harmadik helye (5035 egyed).

2015-ben csökkent a tőlünk tenyésztési céllal juhot importáló országok száma (5), és alig több, mint 1200 egyedre esett vissza ez a kivitel. A hizlalási célú kivitel a kéknyelv-betegség miatti szállítási zárlat feloldásával a töredékére zuhant vissza (7 ország). Olaszország megőrizte vezető helyét (9946 egyed), és Németország került be a piacaink második helyére (8404 egyed). A rendszer visszatért a meghatározó részben vágási célú kivitelre (7 ország), amelyben Olaszország négyötödös részesedését egyetlen ország sem veszélyeztette. A második helyet Libanon (25 108 egyed), a harmadikat pedig Románia (15 545 egyed)

8. táblázat: Az országonkénti és évenkénti élőkecske kiszállítások alakulása a NÉBIH TRACES adatai alapján (Kukovics Sándor összegzése)

Kiszállítási cél / Célország	2013					2014					2015				
	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ
Ausztria		122			122		1173			1173		30			30
Csehország															
Olaszország		1637	3029		4666		1580	2662		4242			5717		5717
Románia		42			42	27	8			35	5				5
Svájc	2				2	2				2					
Szlovákia						19	36		3	58	5				5
MINDÖSSZESEN	2	1801	3029	0	4832	48	2797	2662	3	5510	10	30	5717	0	5757

teny. – tenyésztés; hizl. – hizlalás; vág. – vágás; egyéb – minősített egyedek / pet / transhumance; Σ - összesen

8. táblázat: Az országokénti és évenkénti élőkecske kiszállítások alakulása a NÉBIH TRACES adatai alapján (Kukovics Sándor összegzése) (folytatás)

Kiszállítási cél / Célország	2016					2017				
	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ
Ausztria						3				3
Csehország										
Olaszország			3393		3393			3368		3368
Románia		11			11	87				87
Svájc										
Szlovákia		142			142					
MINDÖSSZESEN	0	153	3393	0	3546	90	0	3368	0	3458

teny. – tenyésztés; hizl. – hizlalás; vág. – vágás; egyéb – minősített egyedek / pet / transhumance; Σ – összesen

foglalta el. Horvátország negyedik helye (8815 egyed) és Ausztria ötödik helye (3273 egyed) némi pozitív meglepetést jelentett.

Ausztria erőteljes tenyészanyagimportjának következményeként (22 761 egyed) megerősödött az ilyen célú kivitel 2016-ban, ami 8 országba jutott el. Érdekes módon kis mértékben emelkedett a hizlalási célú kivitel (7 ország), még úgy is, hogy az első helyen lévő Románia (10 470 egyed) importja kevesebb, mint a felére esett vissza. A második helyre került Franciaország (7915 egyed), a harmadikra Olaszország (5760 egyed) és a negyedikre Ausztria (1966 egyed). A vágási célú kiszállításban (11 ország) Olaszország négyötödös részesedése nem okozott meglepetést. Libanon feljött a második (33 115 egyed), Horvátország pedig a harmadik helyre (11 620 egyed). A negyedik helyen egy új piac, Jordánia jelent meg (6000 egyed), és Németország került az ötödik helyre (4 448 egyed).

A tenyésztési célú kivitel a harmadára esett vissza 2017-ben (9 ország), elsősorban Ausztria kilépése miatt e kiviteli célból, amit nem tudott pótolni Törökország (6900 egyed) ismételt – és jelentős arányt képviselő – megjelenése. Némi meglepetést okozott, hogy a hizlalási célból kivitt állatok száma az előző évihez képest megduplázódott (10 ország). Ebben a változásban Ausztria vitte a vezető szerepet (18 242 egyed), és egy új piac, Izrael (14 966 egyed) került a sorrendben a második helyre. A harmadik helyre felzárkózott Franciaország (9972 egyed), a negyedikre Olaszország (6361 egyed) került. A vágási célú kivitel (8 ország) keretén belül az olasz piac négyötödös importrészesedése nem volt veszélyben, azonban a rangsorban utána következők sorrendje érdekesen alakult: második Líbia (30 988 egyed), a harmadik Libanon (13 341 egyed), a negyedik (11 547 egyed) a kicsit visszaesett Horvátország, és Jordánia (9758 egyed) került az ötödik helyre.

A fentiekből egyértelműen látható, hogy némileg átalakulóban van a kiviteli piacunk, de Olaszország 80%-ot meghaladó részesedése egyetlen évben sem volt veszélyben. Az új piac megjelenése hozott némi pezsgést a kivitelbe, de a részarányukat a többszörösére kellene emelni ahhoz, hogy az olasz vevőink érzékelhető áremelést hajtsanak végre, és hogy az élőjuh-kivitel több bevételt hozzon.

Az élőkecske-kiszállítás országokénti megoszlása – TRACES-adatok

Az élőkecske-kivitel nem túl nagy, mindössze évi néhány ezer egyed, mégis feltűnő, hogy

A KSH és a TRACES kiviteli adatainak összevetése Már az előző táblázatok eredményeiből is kitéhető, hogy van némi eltérés a KSH által nyilvántartott kiviteli adatok és a TRACES rendszerben regisztrált exportra szállított állatok száma között. A KSH-adatokban a feldolgozás során csak az összes kivitt juh és ebből a kiszállított bárányok számát vizsgáltuk, és a kivitel célját az előző években nem tekintettük meghatározó tényezőnek. A TRACES rendszer kiviteli adataiban azonban nyomon kellett követni a hizlalás és a vágás céljából a rendszerbe bekerült állatok létszámváltozásának tendenciáit is (az egyéb célú kiszállítások mellett). Ennek az volt az oka, hogy 2013-ban

9. táblázat: Az élőjuh export, valamint az élőjuh import KSH, valamint a TRACES élőjuh kiviteli adatainak összehasonlítása (egyed) [Kukovics Sándor összegzése]

Év	KSH – Export		KSH – Import		TRACES – JUH *				
	Juh	Bárány	Juh	Bárány	teny.	hizl.	vág.	egyéb	Σ
2013	578,346	566,013	45,681	45,019	17 333	335 609	221 191	384	574 517
2014	581,673	580,045	33,655	30,902	2423	284 171	316 972	4	603 570
2015	568,153	567,136	36,985	24,636	1257	23 151	574 508	0	598 916
2016	553,782	552,247	38,679	35,354	24 780	28 186	556 051	0	609 017
*2017	434,173	427,150	33,709	30,125	8546	57 057	587 299	0	652 902

Kiviteli célok: teny. – tenyésztés; hizl. – hizlalás; vág. – vágás; egyéb – minősített egyedek / pet / transhumance; Σ – összesen (*) csak az első 9 hónap adatai

kéknyelv-betegség miatt 2013-ban és 2014-ben bevezetett korlátozások megszűntével (8. táblázat) az addigának kevesebb, mint 40%-a alá esett vissza a kivitel, és ennek döntő hányada is az olasz fogyasztókhoz került. A többi kiszállítási célország alig néhány százalékkal részesedett a kivitt élő kecskékből.

Ezt az egy piacnak való kiszolgáltatottságot csak 2014-ben törte meg az Ausztriába hizlalásra kivitt állatok mintegy 20%-os részaránya. A többi célország (Románia, Csehország, Svájc, Szlovákia) részesedése elenyésző volt. Érdekes módon ez utóbbiak esetében tenyésztési célú kivitelre is sor került, míg Olaszország csak hizlalási és vágási alapanyagot vitt ki az országból.

és 2014-ben jelentős állategészségügyi korlátozások voltak érvényben a kéknyelv-megbetegedések miatt, amelyek megnehezítették a korábban megszokott, közvetlen vágási céllal történő kiszállításokat.

Ebben a vizsgálatban csak a KSH és a TRACES nyilvántartása közötti eltéréseket kívántuk elemezni. A különbségek eredetének megkeresése egy következő elemző dolgozat tárgyát képezi.

A juhkiszállítások adatait a 9. táblázatban vontuk össze. Tekintettel arra, hogy az élőjuh-import keretében az országba behozott állatok csaknem 100%-a reexport keretében elhagyja az országot, bemutatjuk az importált juhok és bárányok számának

évenkénti változását is. Ez az élőjuh-behozatali szám azért fontos mutató, mert a kivitt állatok számát ennyivel kell csökkenteni ahhoz, hogy a hazai előállítású élővágóállat-kivitelben szereplő egyedek számához hozzájussunk.

Az összes kiviteli adatot vizsgálva elemző eltérést tapasztaltunk a két forrás 2013-as adatában, a TRACES javára. 2014-ben az eltérés már elérte a 20 ezer egyedet, de ez is tolerálható (3,3%-os) különbség. Mindkét forrás némi létszámemelkedést mu-

Az élőkecske-kiviteli adatokban az abszolút számokban és az arányokban is nagy a két adatforrás eltérése (10. táblázat). A KSH adatbázisában szereplő állatok száma a fele volt a TRACES regisztrációban találhatóaknak 2013-ban. Ez a különbség egyharmadra esett vissza a KSH-adatok esetében. Sajnos, az élő kecskék exportja meglehetősen korlátozott a termelők számára képest, és e két adatforrás nagy aránybeli különbségének vizsgálata egy további elemzés célja lehet.

A húskivitel alakulása

Tekintettel arra, hogy az ágazat teljesítményét az általa előállított és hasznosított termékek mennyisége határozza meg, a hús külkereskedelmi forgalmában csak az exportadatok értékelésével foglalkozunk. Az elemzéshez a NÉBIH TRACES kiviteli adatainak vizsgált éveit vettük alapul.

A 11. táblázatban összefoglaltuk az utóbbi négy év (2013–2016) húskiviteli adatait, amelyek a juhhúst és a kecskehúst egyaránt tartalmazzák. A 2017-re vonatkozó hús- külkereskedelmi adatok még nem voltak elérhetőek a vizsgálathoz.

Az összesített adatokban a kecskehús mennyisége és aránya is korlátozott. 2013 és 2014 között csaknem 0,5 tonnával emelkedett (1083 kg-ról 1607 kg-ra), majd 2015-ben ennek alig egyharmadára zuhant vissza (554 kg). Igaz, 2016-ban csaknem 40%-kal emelkedett az exportált mennyiség, de még így is alig haladta meg a 700 kg-ot.

E folyamat közepette Oroszország maradt a legnagyobb felvevőpiacunk, ahova

10. táblázat: Az élő kecske export KSH és TRACES kiviteli adatainak összehasonlítása (egyed) (Kukovics Sándor összegzése)

Év	KSH - Export	TRACES – KECSKE *					Σ
	Kecske	teny.	hizl.	vág.	egyéb		
2013	2,221	2	1801	3029	0	4832	
2014	1,750	48	2797	2662	3	5510	
2015	1,504	10	30	577	0	5757	
2016	1,724	0	153	3393	0	3546	
*2017	1,048	90	0	3368	0	3458	

Kiviteli célok: teny. – tenyésztés; hizl. – hizlalás; vág. – vágás; egyéb – minősített egyedek / pet / transhumance; Σ - összesen (*) csak az első 9 hónap adatai

tatott, bár az előző évi adathoz képest eltérő mértékűt. A 2015-ös év mindkét forrás esetében csökkenést mutatott, jóllehet a TRACES többlete az előző évi 20 ezerről 30 ezerre emelkedett.

A 2016-os adatokban a KSH esetében csökkenést, míg a TRACES-adatokban mintegy 11 ezres emelkedést tapasztaltunk. E két mérlege már meghaladta az 55 ezer egyedet, ami 9%-ot meghaladó eltérést jelent. A 2017-es adatok még nem hasonlíthatók össze, mert a KSH adatbázisában több hónapos késéssel követhető a havi adatok.

A kecske esetében alig beszélhetünk érdemi importról. Ami van, annak a meghatározó része tenyészállat (és nem vágó vagy hizó), ezért az a szám nem befolyásolja az élő exportra kerülő, hazai előállítású állatok számát.

A fentiekből annyi mindenképpen megállapítható, hogy a TRACES rendszerben minimálisan több állat szerepel, mint a KSH nyilvántartásában, ami nagyobb, mint az egyéb célú összes kivitel.

Az is megállapítható a bemutatott számokból, hogy a hazai előállítású és az exportra kerülő élő vágójuhok száma 520-570 ezer között változott az utóbbi években, az importált állatok (33-45 ezer egyed) figyelembe vételével. Ez a szám a KSH-adatok szerint inkább stagnált és csökkent, míg a TRACES-adatok szerint minimális emelkedésre azért sor került 2017-ben (6,72%).

11. táblázat: A juhhús és kecskehús kiszállítások megoszlása az elmúlt években (0204 juh vagy kecskehús, frissen, hűtve vagy fagyaszta) (kg)

Húsfeleségek célországok	2013		2014		2015		2016	
	összesen	~ kecske	összesen	~ kecske	összesen	~ kecske	összesen	~ kecske
Ausztria	11 679		8751		74 209		138 861	100
Belgium					129		44	
Bulgária					130		45	
Ciprus					32			
Csehország	152				611		594	
Egyesült Királyság					331		111	
Franciaország	22				220		105	
Görögország					41			
Hollandia	22		7		251		139	
Horvátország			29		824		2505	
Japán	6258		6997		7751		7145	
Jordánia					390			
Kazahsztán			244	113	15			
Lengyelország	110		321		577		531	
Moldávia							538	245
Németország	625		463		1699		10 119	
Olaszország	121				690		895	
Oroszország	4098	1083	3671	1494	1091	554	1017	388
Románia	79 159		32 066		41 002		145 200	
Spanyolország					77			
Svájc	34 315		50 255		49 161		75 438	
Svédország					77			
Szerbia	1050							
Szlovákia	717		7529		9706		6964	
Szlovénia	174		148		12 214		8485	
Mindösszesen	144 902	1 083	110 489	1 607	224 228	554	398 736	733

összesen: juh, bárány és kecskehús, frissen, hűtve, vagy fagyaszta, egészben vagy darabolva mindösszesen ~ kecske – abból kecskehús (Forrás: KSH 2014-2017 kereskedelmi húskiviteli adatokból szerkesztette Kukovics Sándor)

minden évben szállítottunk. Az itteni igény változása, valamint Kazahsztán megjelenése, majd eltűnése volt ennek a változásnak a hátterében. Bár 2016-ban háromra nőtt az exportpartnereink száma (Oroszország, Moldova, Ausztria), de a kivitt mennyiség mindössze 733 kg volt.

A juhhúspiac meglehetősen átalakult a vizsgált időszakban, Egyes országokba növekedett a kivitelünk, míg más országok csak egy-egy évben voltak jelen a kivitelünkben. Nyolc ország (Ausztria, Japán, Lengyelország, Németország, Oroszország, Románia, Svájc, Szlovákia és Szlovénia) mind a négy vizsgált évben célpiacunk volt. Ezek közül

Ausztria, Németország, Románia, Svájc, és Szlovénia igénye megtöbbszöröződött a most vizsgált időszak végére. Ugyanakkor a Japánba irányuló kivitel alig változott, és az orosz piacra küldött juhhús mennyisége kevesebb, mint harmadára zuhant vissza. A többi országba kivitt mennyiség ezekhez képest korlátozott volt.

A teljes juh- és kecskehúskivitelünk csaknem 110,5 tonna volt 2014-ben, mintegy 34,4 tonnával kevesebb, mint 2013-ban. A kivitt mennyiség több, mint a duplájára nőtt 2015-ben (224,228 tonna), majd a 2014-es szint 3,5-szörösére emelkedett 2016-ban (398,736 tonna). A 2017-ben kivitt juh- és kecskehús mennyisége várhatóan a 2016-os szintet is meghaladhatja.

Az exportpiacaink számát tekintve érdekes változás látható: 2013-ban 14 országba szállítottunk juhhúst, amelyek közül Románia (79,159 tonna), Svájc (34,315 tonna),

Ausztria (11,697 tonna), Szlovákia (7,117 tonna) és Japán (6,258 tonna) játszották a legfontosabb szerepet.

A 2014-es exportviisszaesést Románia igényének (32,066 tonna) a korábbinál kevesebb, mint felére való zuhanása okozta. Ebben az évben Svájc vált a legnagyobb piacunkká (50,525 tonna), a harmadik helyen volt Ausztria (8,751 tonna), a negyedik Szlovákia (7,529 tonna) és az ötödiken Japán (6,997 tonna).

A következő évben (2015) meglehetősen kiszélesedett a kivitelünk, már 23 országba szállítottunk juhhúst. Ezek közül Ausztria vezető szerepe vitathatatlan volt (74,209

tonna), Svájc visszaesett a második helyre (49,161 tonna), a megerősödő Románia igénye (41,002 tonna) a harmadik helyre volt elegendő a ranglistán. Szlovénia (12,214 tonna) a negyedik, Szlovákia az ötödik (9,706 tonna), és Japán (7,751 tonna) a hatodik legfontosabb partnerünk lett.

A következő évben 18 országba szállítottunk juhhúst, másfélszer többet, mint 2015-ben. A 2016-os évet Romániába (145,200 tonna) irányuló kivitelünk megtöbbszöröződése és az osztrák (134,861 tonna), valamint a svájci (75,438 tonna) kivitelünk csaknem megduplázódása, a német (10,119 tonna) export ötszöröződése és a horvát (2,505 tonna) kivitel megháromszorozódása jellemezte. Emellett visszaesett a szlovén (8,485 tonna) a szlovák (6,964 tonna) és a japán (7,145 tonna) kivitelünk.

Mindezek a változások azt jelzik, hogy van remény a nagyobb hozzáadott értéket képviselő húsok és hústermékek (az egész vágott

test mellett a darabolt és a szeletelt) értékesítésének intenzív növelésére. Arra is figyelniünk kell, hogy az ígéretes orosz export mennyiségét visszaemeljük a korábbi szintre, és más országok felé (pl. Jordánia) is nyissunk.

A tejtermelés jellemzői

A tejtermelés valamikor a juhászat bevételeinek jelentős részét adta, sőt, 1966-ban a teljes juhállományának még több mint 66%-át fejték az országban; igaz, a legtöbb tejet 1970-ben termeltük az országban.

Az 1970-es csúcst követően az 1980-as évek közepén nőtt jelentősebb mértékben a tejtermelésünk, de ez már a korábbi csúcset sem érte el (12. táblázat). Az ezt követő években folyamatos volt a tejtermelés visszafejlődése, és ez a folyamat 1996-ig tartott. Az első osztályú juhtej termelésének támogatása hatására (1997–2003) több mint 50%-kal emelkedett a feldolgozott juhtej mennyisége. Az EU-csatlakozás évében, 2004-ben egy meggondolatlan politikai döntés eredményeként megszüntették ezt a támogatást, és a juhtejtermelés 2011-ig intenzíven visszafejlődött. Ezután kismértékű emelkedés következett 2016-ig. Igaz, a megtermelt és felvásárolt-feldolgozott juhtej mennyisége még ezzel az emelkedéssel együtt sem érte el az 1 millió litert. A minőségi ellenőrzés alatt termelt juhtej mennyisége az éves hazai juhtejtermelés 98–99%-át teszi.

A kecsketej zömét a fekete-szürke gazdaságban termelték, és ez napjainkban is így van, ezért a mennyisége nehezen megbecsülhető. A 2000 előtti évek termeléséről nincsenek érdemi adatok (12. táblázat). Az első osztályú kecsketej termelésének támogatása (2000–2003) hatására fokozatosan a tej termelése is áthúzódott a fehér gazdaságba, és a mennyisége kevesebb, mint 700 ezer literrel 2,157 millió literre növekedett. Az EU-csatlakozás és a támogatási forma (szintén rossz politikai döntés következtében való) megszüntetése fokozatosan „visszavitte” a kecsketejtermelést a fekete-szürke termelési zónába. A minőségileg ellenőrzött kecsketej mennyisége a korábbinál alig több, mint egynegyedére zuhant vissza. Igaz, 2015-ben némi emelkedésre ismét sor került – amit 2016-ban visszaacsúszás követett.

Az elmúlt évtizedek tapasztalataira épülő becslésünk szerint az országban 3–5, sőt akár 7 millió liter kecsketejet is termelhetnek, de e mennyiségnek kevesebb, mint 20–25%-a van a fehér gazdaságban, amire szervezett rá-

látásunk és megbízható statisztikai nyomon követési adatunk van.

A kétféle kiskérődző tejét közepes és kis kapacitású tejuzemekben dolgozzák fel. Juhtejet két közepes és két kisebb méretű üzemben dolgoznak fel. Emellett egy-két juhászatban korlátozott mennyiségben dolgoznak fel juhtejet a kistermelői rendelet hatálya alatt. Kecsketejet két közepes és négy kis kapacitású üzemben dolgoznak fel. Mellettük mintegy 10–15 olyan tenyészet van, amelyekben a termelt tejet a kistermelői rendelet hatálya alatt dolgozzák fel.

Kétségtelen, hogy a két kiskérődző-tejágazatot a kormányzat magára hagyta az elmúlt 13–14 évben, mert a megtermelt és hatósági minőségi ellenőrzés alatt feldolgozott tej mennyisége nem érte el azt az ingerküszöböt, ami a figyelmet ráirányította volna. Azonban az EU tejsomaga az utóbbi 3–4 évben lehetővé tette volna, hogy e két tejféle újra támogatáshoz jusson – a tehéntejhez

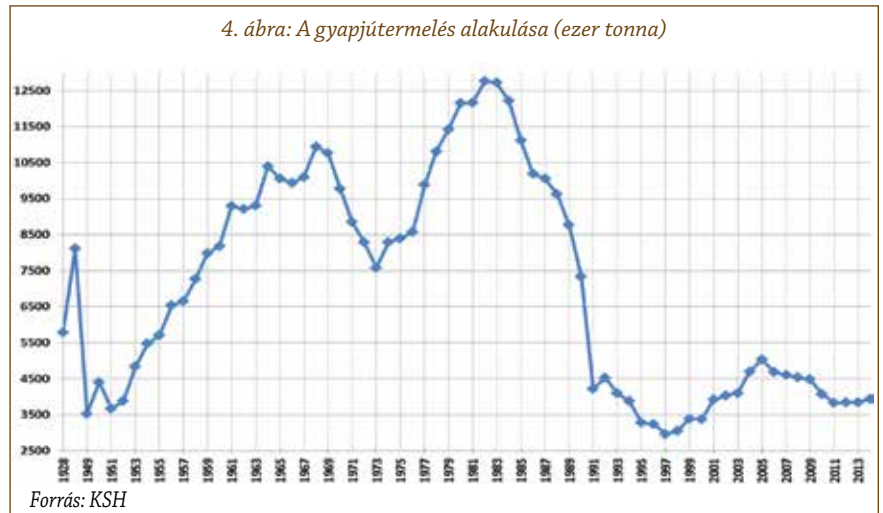
12. táblázat: A felvásárolt és feldolgozott juh- és kecsketej, valamint a felvásárolt gyapjú mennyisége			
Év	Juhtej* (millió liter)	Kecsketej* (millió liter)	Gyapjú** (tonna)
1960	4,8	?	
1965	12,7	?	
1970	22,9	?	
1975	7,7	?	
1980	4,4	?	
1985	10,6	?	
1990	3,9	?	
1995	1,1	?	
1996	1,213	?	
1997	1,305	?	
1998	1,338	?	
1999	1,481	?	
2000	1,454	0,681	3369
2001	1,321	1,264	3917
2002	1,511	2,104	4027
2003	1,383	2,157	4100
2004	1,250	1,650	4703
2005	1,050	1,100	5027
2006	0,950	0,950	4689
2007	0,760	0,850	4603
2008	0,673	0,800	4535
2009	0,688	0,760	4483
2010	0,817	0,700	4070
2011	0,483+	0,660	3820
2012	0,680	0,600	3834
2013	0,706	0,630	3843
2014	0,720	0,620	3887
2015	0,778	0,880	3840
2016	0,962	0,706	3840

*Forrás: Kukovics, 2016 **Forrás: KSH +egy nagy tejfeldolgozó csőd eljárás miatt kiesett év közben

hasonlóan. Emellett a termékvédjegyhez való csatlakozás (az EU-szabályozás adta keretek miatt) ugyancsak lehetőséget ad a következő években (talán 2018-tól) e két tejféle termelőinek a támogatáshoz jutáshoz. Ehhez azonban komoly kormányzati figyelemre és akaratra van szükség. Ezen felül e két tejféle termelését segítené a bevezetésre váró juh- és kecske-állatjóléti támogatási rendszer, amely nagyot lendítene a két ágazat szereplőinek helyzetén és megítélésén is.

mutatható ki (az egyéb változásokról itt most nem teszünk említést).

Az utolsó két évtized változásainak eredményeként a megtermelt gyapjú értékesítéséből származó bevétel egy anyajuhra vetített hányada 2–4%-ra esett vissza, ami inkább csak korlátozott hatású lehet a gyapjútermelés fejlesztését célzó programok indítására. Ezzel együtt, a hazai gyapjúágazat (termelők, forgalmazók) szereplőinek jelentős előrelépést jelentene legalább egy gyapjúmosó és

A gyapjútermelés jellemzői

A gyapjútermelés az 1970-es évekig a juhágazat bevételének csaknem 70%-át adta. A juhhústermelés és a vágóbárnyexport fokozatos növekedésével az 1980-as évekre ez a bevételi arány 25%-ra esett vissza. A gazdasági rendszerváltás egyik következménye az volt, hogy eltörölték a gyapjúár 76,6%-os támogatását, és hogy emiatt a gyapjú értéke a töredékére zuhant vissza. Ezt követően, az 1990-es évtized közepén a 11 magyar gyapjúfeldolgozó üzemet felszámolták, és ettől kezdve a hazai gyapjú gyarmatarúként (nyersen, vagy maximum válogatás után bálázva) hagyja el az országot. A 2000-es évek elején az utolsó gyapjúmosót is bezárták, aminek következtében egyetlen hozzáadott értéket növelő lehetőség sem maradt az országban, ami az ágazat szereplőit segíthetné.

A juhállomány méretének a változása a termelt gyapjú mennyiségében is nyomon követhető (4. ábra). A gyapjútermelés 2000-től napjainkig terjedő adatait a 12. táblázatban foglaltuk össze. A gyapjú értékének – és felvásárlási árának – visszaesése nemcsak a megtermelt gyapjú mennyiségének visszaesését hozta magával, hanem a lenyírt gyapjú minőségének romlását is, ami elsősorban a gyapjuszál átmérő jelentős vastagodásában

egy fészülőüzem létrehozása, mert az általuk hozzáadott érték – ami az exportárban érvényesíthető – minden magyar piaci szereplő számára nagyobb bevételt eredményezne.

Következtetések

A termelő anyajuhok száma sajnos a 800 ezer egyedet csak kis mértékben meghaladó szinten stabilizálódott az utóbbi években, ami a jelenlegi termelési színvonal és gazdasági helyzet következtében érdemi növekedést aligha hozhat. A kecskelétszám stabilizálódott, de az állomány mérete korlátozott.

Az élő vágóállat-és húskivitelünk kis mértékben átalakulóban van, és némi piaci javulást hozhat a következő években. Az ágazat méretéhez képest azonban mindkét szektor kibocsátása elmarad a várakozásoktól, és még messzebb van lehetőségeink kihasználásától.

KUKOVICS SÁNDOR

(Juh Terméktanács)

STUMMER ILDIKÓ

(Agrárgazdasági Kutató Intézet)

TÓTH PÉTER

(Központi Statisztikai Hivatal)

KUKOVICS FERENC

(Magyar Juh- és Kecsketejgazdasági Közhasznú Egyesület)

JÁVOR BENCE

(Quattro Gentili Kft.)